

ŠTEV. 2

1935/36

LETNIK 66

A.M.:
**Čuvaj Bog Te,
Jugoslavija!**

Ob
obletnici smrti
Viteškega kralja
Aleksandra I.
Zedinitelja.

Porojeno v dneh trpljenja,
zdihujočo v dni vstajenja
Te čuval Bog je, Jugoslavija.

Vstala si, kraljica, v zarji,
naj pred novimi viharji
čuva Bog Te, Jugoslavija!

Kralja željo izpolnili,
bomo kot otrok molili:
Čuvaj Bog Te, Jugoslavija!

Francè Bevk:

Medvedek Capljač.

Zgodba za najmlajše.

Ilustriral prof. Fr. Košir.

2.

Sonce je vsak dan topleje grelo. Hlačar in Capljač sta rasla. Nazadnje sta bila že prava korenjaka. Kadar je oče počival, mu nista več smela skakati po trebuhu. Tudi materi nista smela plézati po hrbtu na glavo.

Bil pa je Hlačar večji od Capljača. In tudi močnejši. Kazalo je, da bo prav tak hrust kot oče Godrnjavs. In večji kot je bil, bolj je bil poreden. Muhe vseh vrst so mu rojile po glavi. Nič več ni bil za igro.

Capljač je to bridko občutil.

Nikoli več ga ni mogel vreči na hrbet. Hlačar pa njega, kadar je hotel. Nato ga je tiščal z obema šapama k tlom. Tako dolgo, da so Capljaču oči lezle iz glave. Ali pa ga je vgriznil v uho, prav za res, kar nič za šalo. Delil mu je зауšnice, kot je videl mater. Take krepke in debele, da je Capljač videl vse zvezde! In mu nobene ni mogel vrniti.

Pa je Capljač nekoč zavekal in od jeze zacopotal s šapami. Tako je rekel, da se nikoli več ne bo z njim igral. In da bo vse materi povedal.

Momljačka se je vrnila, Capljač je še huje tulil.

»Kaj ti je?« ga je vprašala.

»Hlačar me je... po gobcu...« je hlipal.

Mati je imela Capljača rada. Bil je najmanjši. In tako ljubeč je bil in tako strašno siten. Vedno ji je silil v naročje.

Hlačar je dobil krepko зауšnico.

»Da se boš naučil,« mu je rekla mati.

Zajokal je tudi Hlačar. Bil pa je zelo hud in je venomer trdil, da mu je hotel Capljač s kremplji izpraskati oči. Capljač pa pokonci. Vpil je, da Hlačar grdo laže.

»Ali bo mir, ali ga ne bo!« je revsnil Godrnjavs.

In tedaj so bili vsi tiho. Hlačar, Capljač in celó mati. Oče je bil tistega dne posebno nasajen. Vsi so se ga bali.

Capljač se je posmehoval bratu.

»Pa si jih le dobil,« se mu je pačil.

Hlačar je pokazal Capljaču zobe.

»Jutri ti odgriznem gobec!«

Toda naslednji dan Hlačar Capljaču ni odgriznil gobca. Molčal je in nekaj kupal v sebi. Oče in mati sta odšla na lov, tedaj se je odpravil tudi Hlačar. Ti meni nič, jaz tebi nič, oddrsal je naravnost v gozd.

Capljaču to ni biló po godu. Sprva tega sploh ni mogel verjeti. Se bo že vrnil, Hlačar hlačasti, si je mislil. Pa se Hlačar hlačasti ni vrnil. Tedaj je Capljač debelo gledal. Žal mu je biló, da je bil bratca prejšnji dan ovadil materi. Zdaj ni imel nikogar, da bi se z njim igral. Pa ni biló samo to. Capljač ni bil velik junak — biló ga je strah, ko je ostal sam pred brlogom.

»Hlačar!« je klical bratca. »Oj, Hlačar!«

Hlačar pa nič. Nobenega glasu. Morda ga ni več slišal, ali pa se je potuhnil. Ni maral za Capljača, ki ga za vsak nič ovaja.

Capljač je sédel pod lesniko in si žalosten lizal tace. Samemu se ni ljubilo igrati.

Bratec se je vrnil in sédel k Capljaču. Videti je biló, da ni nič več jezen. Delal se je zelo zadovoljnega. Nalašč si je prav dolgo oblizoval gobček.

»Med sem lizal,« je povedal.

Capljač ga je gledal s črno zavistjo.

»Nisi ga ne!«

»Pa sem ga. Čmrlje sem našel.«

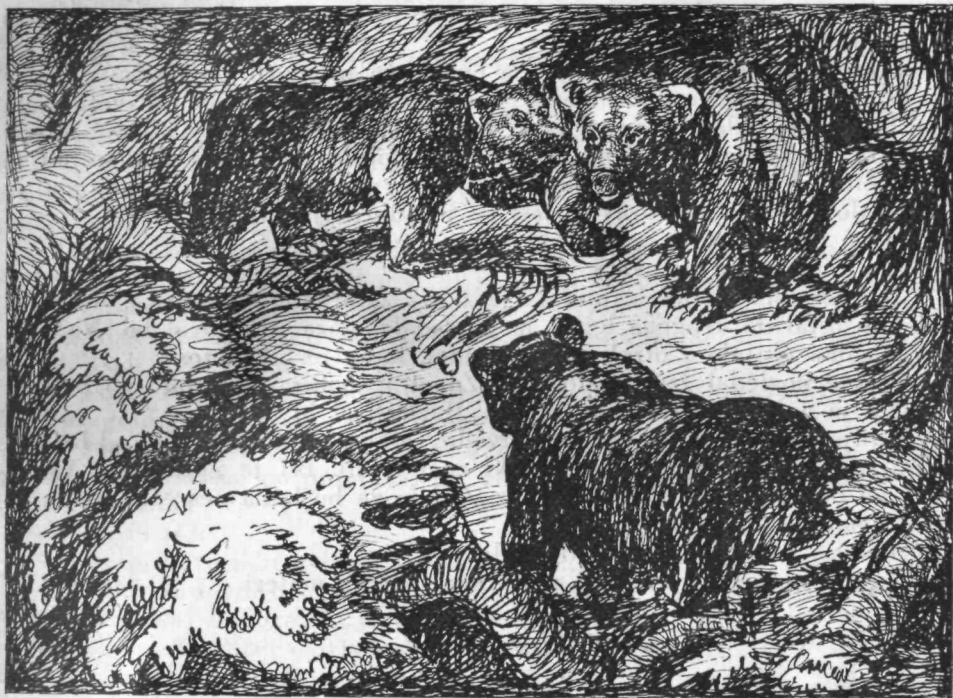
Capljač bi mu najrajši ne bil verjel. Toda vse je kazalo, da je Hlačar govoril resnico. In je bil zelo jezen nanj. Sklenil je, da ga bo zopet zatožil materi. Zato, ker ga je pustil samega pred brlogom. In še tako poreče, da Hlačar laže. Pravi, da je lizal med, ko ga ni.

In tako je tudi storil.

»Bodi siten, kar je prav!« je zabrundala Momljačka.

»Ali si dobil?« se mu je Hlačar rogal. »Šlek, šlek, šlek!«

Capljač je požiral jezo in grdo gledal.

Zanaprej je Hlačar vsak dan zahajal v gozd. Capljač se sam ni upal daleč od doma. Šel bi bil s Hlačarjem, a ta je prehitro pobiral podplate. Ni ga maral v svoji družbi.

Vsakikrat, kadar se je vrnil, so se mu svetile oči. Cmokal je z jezikom. Samo zato, da je Capljača dražil. Ni bilo verjetno, da je na gozdnihih jasad toliko čmrljev in medu.

Oče Godrnjavs je bil zadovoljen s Hlačarjem.

»Ta si bo znal pomagati,« je zamomljaval ob neki priliki.

Medvedka je molčala. Pogledala je Capljača. Še vedno ga je imela najrajši.

Na jesen je Hlačar privlekel zajca. Mendà je bil zavohal spečega. Prav za prav je bila le polovica zajca. Pol ga je bil že pojedel. Tako ošabno se je nesel, da je hodil le po treh nogah. Niti krvavega gobca si ni bil oblizal. Šele vpricho vseh si ga je umival z jezikom.

Godrnjavs je povohal žival. Pogledal je Hlačarja, nato Capljača.

»Vidiš,« je rekel.

To je bila za Hlačarja pohvala, a graja za Capljača. Tegà je bilo sram, obrnil je gobček v steno.

Odslej je hodil Hlačar z očetom na lov.

Nekega večera se je vrnil Godrnjavs brez sina.

»Kje pa je pob?« ga je vprašala Momljačka.

Godrnjavs je šapal tja in sem po brlogu. Nekaj časa je trdo molčal.

»Po svetu ga je gnalo,« je slednjič povedal.

Medvedka si je s šapo zakrila oči.

»Nikoli več ga ne bom videla,« je zajokala.

Capljač je debelo gledal in molčal.

Oče je vedno hitreje hlačal iz kota v kot. Saj je bilo tudi njemu hudo za sinom. Takega ne bo kmalu več imel. Toda solz ni mogel trpeti.

»Ali naj za vedno ostane doma?« je jezno zabrundal. »Še tako nas je preveč.«

Tako je rekel in s pomenljivim pogledom premeril Capljača.

O, da, Capljač je dobro razumel očeta. Hlačar je odšel po svetu. Sam zase bo skrbel. Zdaj bi moral oditi tudi on, Capljač. Saj ni bil nič mlajši od brata. In vendar bi bil najrajši ostal v toplem brlogu. Težko se mu je biló ločiti od matere. (Sl. 2.) Vendar se ni upal katere reči. Biló mu je bridko do solz. Počasi, prav počasi se je odpravljaj na pot.

»Kam pa ti?« si je mati otrla solze.

»Tudi jaz grem po svetu.«

»Ali bom oba hkrati izgubila?« je znova zatarnala Momljačka. »Capljač bi lahko ostal do drugega leta,« je pogledala moža. »Péstoval bo. Ne bom se več sama ubijala z otroki. Saj si videl, kako je biló letos.«

Oče je pogledal ženo, nato sina. Zopet je pobiral podplate po brlogu. Pri tem je nosil gobec nizko pri tleh. Razmišljaj je.

Capljač je bil suhljat, šibek medvedič. Nikoli se ni upal daleč od brloga. Najrajši je čepel le pod lesniko. Ni znal loviti. Bil je neizkušen. Vsaka lisica ga bo prevarila. Ni bil za svet. Zadela ga bo kaka nesreča, ali pa bo revno poginil za lakoto.

»Pa naj ostane,« je odločil Godrnjavs.

Capljač se je s hvaležnim pogledom ozrl po materi.

(Dalje.)

Mirko Kuncič:

Jesenska.

Listje z vej neslišno pada.

Zadnje rože venejo.

Daleč, daleč v tuje kraje

mrzli vetri ženejo

ptičke drobne... Sred polja je

pusto vse in zapuščeno:

šla je čezenj, šla je čezenj

črna žalost z belo ženo.

Mi pa nismo nič potrti:

sonca smo si nalovili

polne koše sred poletja

in ga v srcu dobro skrili.

Za vse dolge zimske dneve

bomo ga dovolj imeli:

v toplih izbah kot spomladi

bomo rajali in peli.

Pijani vrag v Zaplankah.

Zaplanke, to so vam bile včasih vas! Še misliti si ne morete. Vse je bilo lično, lepo, Zaplankarji pa ljudje, kakršnih ne srečate kjer si bodi. Pridni, korenjaški, prijazni in bogati.

Pa je hotel Bog, da se je nekaj zgodilo. Nekaj strašnega, vam pravim. In vprav to je bilo tudi vzrok, da Zaplanke danes nimajo več tistega sijaja, in njihov sloves v svetu je že skoraj čisto zamrl. In tudi ljudje, Zaplankarji, niso več tisti, niso več složni in ljubeznivi in postrežljivi, nasprotno, postali so robati.

Natančno kdaj se je zgodilo ono strašno, no, to je postranska stvar prav za prav. Res pa je, da od danes živečih ljudi te stvari komaj še kdo pomni. A bridke posledice tistega dogodka se poznajo še marsikje.

*

Živel je v Zaplankah korenjaški oštir Korajža. Izkušen mož in debelušen in poštenjakar, kot jih je bilo malo. Svojim gostom je stregel z najboljšimi jedili, sladkega vina je ponudil vsakomur. Vedno je bil dobre volje in urne pameti kakor vsi Zaplankarji.

Vročega popoldneva se zgledi v njegovi gostilni lepó oblečen, mlad, skrbno počesan možakar. Truden je sedel za mizo, poprhal raz sebe nadležen cestni prah — bil je pač popotnik boljše vrste, ki je prišel od bogvekod.

Za kosilo si naroči telečje pečenke, pošteno mastne, in kar še zraven spada. Tudi polič vina.

»Tako!« reče oštir in postavi predenj okusno kosilo. »Dobro vam bo teknilo, gotovo ste že danes od daleč prišli.«

A gost molči, ne zmeni se za oštirjeve besede, ne pogleda ne na desno ne na levo. Hlastno pospravi kar na mah izdatno kosilo, zvrne polič vina in naglo naroči drugega.

Molči in pije.

Molči in naroči brez besed še tretji polič.

»Ta človek, hentajte, ta je pa žejen, ti revež ti tak!« si misli oštir. »Pač mora biti nekaj hudega, če je človek tako žejen.«

Neznanec izprazni četrti polič in zahteva petega.

»Za božjo voljo, saj mi vse popije! Še zmanjkalo mi bo. Zdaj se pa skoraj gotovo malo sili. Pa tudi ni dobro, da ves vroč tako hiti vlivati vase, še prehladi se lehkó.«

A neznanec vztrajno molči in še bolj vztrajno pije. Spočetka je pil tako po malem in počasi, zdaj že kar hlasta, cel polič v enem dušku. Strašno. Obraz mu čudno gori kot vročičnemu bolniku, oči polagoma vodené. Sedi mirno, še noge ne prestavi. Čudak. Čudak v Zaplankah. Tako Zaplankarji ne znajo piti. Če kdo kaj več pije, začne kričati in še tepel bi se. Oštir Korajža stoji pri vratih in malce preplašeno občuduje tega čudnega gosta. »Še opil se mi bo, prikazen žejna...«

»Prinesi še!«

Kako oblastno ukazuje. Je že pijan, glas ima tako nekam čudno globok in hreščéč.

»Pijani boste, mladi gospod,« začne oštir Korajža previdno in se počasi ziblje proti mizi. »Škodilo bi vam, ker ste vroči...«

»Pijače!«

»Gospod, samo dobro vam hoč...«

»Pijače!«

Gromozansko se zadere, da se stresejo vse štiri stene in se pod zaziblje. Ustnice se mu razpenijo, oči se mu strašno zasvetijo in pošastno bulji oštirju Korajži naravnost v oči. Počasi se začne dvigati za mizo, oprt z rokami ob ogal. Krepki in korenjaški oštir Korajža se strese in prebledi kot strahopetno ženšče. Pred velikim, čudnim, podivjanim neznancem se čuti majhnega kakor otrok v srajčici, brez moči, nem in plah. Ubogi oštir Korajža — to si zdaj ti? Steci, steci proč, če moreš, tu je strah, grozna prikazen. Beži!

Pijana pošast za mizo spreminja barve, ogenj ji zagori iz ust, lica začrne, lasje vstajajo in se svaljkajo v kodre, ob sencih zrasteta rogova, obleka postaja rdeča, kocine poženo... Groza, groza in strah v Zaplankah, sam vrag je to, sam živi, resnični peklenšček, pijan, pijan...

»Pijače!«

Grozen krik je stresel hišo. Oštir Korajža bi v tem trenutku zajokal, na glas zajokal, kot je znal, ko je bil še majhen. A ni iztisnil glasu iz sebe, omahnil je nazaj proti vratom. Komaj, komaj je zbral še poslednje moči in se pognal ven na prosto, na vas. Oštir Korajža je bežal in tulil kot otrok.

»Ljudje božji! — Zaplankarji! Ljudje! Ljudje! — — —«

Kot brez glave teka po vasi in kriči. Vsakogar ustavi kar sredi ceste, skoz vrata vpije, skoz okna kriči in trka, po hlevih teka.

»Ljudje, pomagajte, ljudje, Zaplankarji...!«

Teče in kliče čez polje in na drugi strani nazaj v vas. O ti ubogi oštir Korajža!

»Zaplankarji, ljudje božji! Hitro, hitro na pomoč! Sam živi vrag je v moji gostilni! Napil se je, klada peklenska! Mežnar zvonit! Babe, okrog hiše kropit, hitro, hitro...«

Tako je oštir Korajža klical in takoj so bili vsi Zaplankarji zbrani sredi vasi. Vsi so pustili delo in prihiteli: pek je imel roke vse od testa, kovač je prišel s kleščami, čevljar s kneftro, ženske s pomivniki in kuhalicami.

»Hitro mi svétujte, kaj naj počnem!«

Dolgo so ugibali in se posvéticovali, nekateri korajžni, drugi so se bali. Vrag je le vrag, trezen ali pijan... Končno je obveljal mizarjev predlog:

Oštirjeva soba, kjer kraljuje pijani vrag, ima štiri okna in ena vrata. V naglici so naredili štiri močne plohe iz debelih, hrastovih desk in še enega večjega, ki bo za vrata.

Rečeno — storjeno. Zaplankarji so se prav po tiho splazili do oštirjeve hiše. K vsakemu oknu po štirje neustrašeni korenjaki s plohom, z žebli in s težkimi kladivi, k vratom šest močnih z najtežjim plohom. Po prstih so stopali, molče, skoraj slovesno. Iz sobe je odmevalo votlo renčanje, rjojenje, stokanje, skoz okna se je širil smrdljivi vonj po žveplu, da je Zaplankarjem kar žgalo v nosove, a nihče ni upal kihnuti. Saj so še dihali komaj! Kaj bi se tudi ne bali, saj so samemu peklenskemu vragu tako blizu, da bi mu še roke ne bilo treba daleč stegniti, pa bi zgrabil vse hkrati in tako bi cvet vrlih Zaplankarjev bil obsojen na žalostni konec.

Sam oče župan Teleban, ki so pazno nadzirali priprave, so se postavili na vogal hiše tako, da so jih mogli vsi videti.

Župan Teleban slovesno dvignejo svojo staro rokó in, ko je vse pripravljeno, urno zamahnejo v znak skupnega dela in rešitve iz te bridke zadrege, ki je celó slavne Zaplanke spravila v opasno nevarnost.

In kakor hitro dá županova roka znamenje, lopnejo težki plohi vsi hkrati ob okna in na vrata, kladiva zapoje in v nekaj trenutkih so okna in vrata oštirjeve hiše trdno zabita.

Vrag peklenski je sredi Zaplankarjev ujet kakor miška v mišnici.

Juhuhu, Zaplankarji, zdaj smo rešeni te nesnage, pogine naj grdoba, pogine! Juhuhu!

»Tako, oštir Korajža, zdaj pa stopite sem! Koliko živil imate v sobi?« modro vprašajo župan Teleban.

Oštir Korajža se je ojunačil, kolena so se prenehala tresti, strah mu je polagoma izplahnil. Pokorno je prikoračil k županu Telebanu.

»Živil? Na mizi je krajec kruha, v omari menda tri pare klobas, posodica s poprom in nekaj brinjevca.«

»Tako, Zaplankarji!« nekoliko pomislijo in zakašljajo modri župan Teleban. »Po mojem računu bi mogel mrcina živeti le štirinajst dni. Dva tedna torej. Takrat — posluh, gospoda zaplankarska! — se zberemo vsi tukaj! Vdrli bomo brez skrbi v oštirjevo sobo in to nesnago mrtvo odnesli v Črni hrib in jo vrgli čez skale! Razumeli? — Srečno, konec in na svidenje!«

Tako so imeli vrli Zaplankarji ujetega vruga. Vsemu svetu so oznanili, da je mrcina tako pijan, da mu je sojenih le nekaj ur še. In tudi če se izliže, je tako zabit, da bo v štirinajstih dneh poginil!

»Živeli mi, Zaplankarji, juhuhu!«

(Dalje.)

(Iz češkega prevedel dr. Fr. Bradač.)

Skrila se je v travo na omejku in jokala nad nesrečo, ki jo je zadela. Slišala jo je modra miš soseda in brž je prihitela k njej izpraševati, kaj se ji je zopet pripetilo.

Ko je izvedela, je dejala:

»Jaz sem pa tudi prismoda! Lahko bi mi bilo prišlo na misel — ampak miš se ne spomni takoj na vse. Sedaj po žetvi se ne smejo grebsti luknje na strniščih — kvečjemu na takih, kjer raste detelja, ker vsa druga morajo ljudje zorati, zakaj drugače bi ne imeli ne oní, ne miši hrane. Jeseni je najbolje izgresti si stanovanje v omejku, kjer ljudje nikoli ne orjejo...«

In takoj se ji je ponudila, da ji bo pomagala kopati novo stanovanje. Šli sta na delo, ki je bilo mnogo težje od včerajšnjega, kajti zemlja je trša kot na njivi. Komaj, komaj sta dodelali do večera...

Toda zopet je bilo delo zaman...

Miška Grebačica se je v tej novi sobici komaj štirikrat naspala, kajti že prvo noč je začel liti mrzel dež. Deževalo je vse do rana, deževalo ves dan in vso noč, lilo je in lilo, kakor da ne misli prenehati. Bil je tako mrzel dež, da ga še zemlja ni bila vesela. Njiva je pila, omejek je pil, dokler sta mogla. Tretji dan proti večeru je bilo že vse tako prepojeno z vodo, da so se med brazdami že delale luže. Ponoči nato je prebudila Grebačico voda, ki ji je vhajala v sobico. Hitro je zbežala iz nje, da ne bi utonila, in prebila ostanek noči v travi, vsa tresoč se od mraza...

Komaj se je toliko zdanilo, da se je videlo na pot, je hitela po svèt k sosedi, modri miši...

Toda čakajte!

Ko je pritekla k njeni luknji, je ni mogla priklicati. Menila je, da še trdno spi, in zato je zlezla v sobico, da bi miško zbudila. Toda tudi v sosedini sobici je bilo vse polno vode — modre miši pa nikjer...

Zbežala je torej na prosto in zacvilila od žalosti, ko je videla, kako je sama, osamela sredi tolike nezgode. Kmalu pa je spoznala, da ji ne pomore ne jok, ne stok — da si mora svétovati sama...

In stisnila se je v travo na omejku, zbrala vse misli ter začela premišljevat, kako bi se rešila bede, v katero je tako nenadejano zabredla...

Kar je zagledala cesto, ki se je vlekla ob spodnjem koncu njive. Da, po tej cesti so ljudje odvažali okusno žito. Gotovo nekam, kjer je vsega dovolj, kjer je raj na zemlji. Komaj se je tega domislila, že je bila odločena, da pojde po tej cesti, naj jo že pripelje kamorkoli...

In šla je...

Seveda — lahko je reči: pojdi po cesti! Toda miški to ni tako lahko. — Ko je Grebačica dospela na konec njive, je videla pred seboj jarek. Sam po sebi bi ji nikakor ne bil v oviro; kolikokrat ga je že prešla! Ampak tokrat to ni šlo, ker je bil poln vode, ki se je je bala, ker ni znala plavati. Vsa žalostna je nekaj časa stala pred novo oviro, slednjič pa se je zaklela, da ne odneha od svojega sklepa — da pojde ob jarku in da vendarle morda srečno kam pride. Prav je storila. Komaj je prišla mimo nekoliko njiv, že je uzrla mostič, ki je držal čez jarek na cesto. Sedaj pa čez — in že jo je ubirala po cesti, da so drevesa ob njej kar migljala...

Tekla je in tekla, toda ceste ni hotelo biti konec...

Šele zvečer je dospela nekam, kar se je zdaleč videlo kakor gozd, čeprav drevesa, ki jih je bilo tam polno, niso bila podobna smrekam ali borom niti po obliki niti po barvi. Bila so mnogo nižja, mnogo bolj košata kot bori — in zlasti njihovo listje je bilo večinoma rdeče in zlato. Kar pa je Grebačico še bolj osupnilo, so bile čudne stvari, ki so se vzpenjale med tem drevjem. Še nikoli v življenju ni videla nič takega. Razen tega se je čulo jasno govorjenje ljudi...

Preveč novega je bilo hkrati, da ne bi miški upadel vsaj nekoliko pogum. Obstala je torej, se stisnila k drevesu ob cesti in si rekla, da rajši malo počaka in pojde dalje, ko se še bolj stemni...

Čakala je in čakala — bolj in bolj se je temnilo.

Čuden zvok je pretresel ozračje. Zvenelo je, kakor če zadene plug ob kamen, pa tudi kakor zazveni ostrá kosa, kadar zadene ob trda stebila in jih meče po tleh. Pa še drugače je to zvenelo — zdaj kakor jok in stok, zdaj kakor vrisk in veselje...

I no, ne čudite se, miška Grebačica še ni nikoli slišala zvonjenja k molitvi. Poslušala je torej, zatajevala dih, dokler ni dozvenelo — potem pa jo je zelo presenetilo, da so utihnili človeški glasovi in je nastal mir in pokoj...

Tedaj se je opogumnila in šla počasi in oprezno bliže...

Že je dospela k eni teh čudnih stvari, ki je ni še nikoli videla; bil je skedenj. Srce ji je začelo tolči od veselja, kajti izpod vrat je prihajal skozi široko špranjo znani sladki vonj zrelega žita. — Prav nič ni pomišljala — smuk v to špranjo — in že je bila na skednju...

Komaj je vlezla, se je še bolj razveselila. Skedenj ni dišal samo po žitu, ampak tudi po miškah. Le nekoliko je zapiskala, pa sta bili že dve pri njej. Ogledali sta si Grebačico od vseh strani in, ko jima je povedala, kakšna nesreča jo je zadela in kakšno bedo je prestala, sta jo pomilovali ter ji izdali, da je prav zadela. Tu v skednju je vsega dovolj, tu se lahko najé, kolikor hoče. Samo ena nevarnost ji preti — kmetov maček z žarečimi očmi; pred njim se mora čuvati, drugače jo pograbi, zadavi in požre...

Odslej se je godilo miški Grebačici kakor v rajú. Izgrebla si je v zidu blizu vrat sobico, ki ji je dala mnogo, mnogo dela, zato pa je bila varna. Ker je bila blizu vrat, je lahko miška smuknila s skednja, če ji je grozila nevarnost.

Dobro se ji je godilo, a nekaj jo je vendar vznemirjalo. Ni minila noč, ni pretekel dan, da se ne bi v mišjem zarodu raznesla vest, da je kmetov maček zopet zadaval eno njihovih družic. Iz pripovedovanja je sicer kmalu spoznala, da se ta nesreča dogaja le preveč neopreznim ali preveč predrznim miškam, pa vendar jo je to vznemirjalo. Razumela je tudi, da je miši v skednju zelo veliko, tako da ni nič čudnega, če kmetovemu mačku lov ni težak. Navzlic temu je bila opreznejša kot njene tovarišice. Zadovoljevala se je z žitnim zrnjem, ki ga je bilo še dovolj v omlačnem klasju blizu njene

luknje. Ni hrepenela po zrnih pšenice, ki je bila sicer okusnejša, a je ležala mnogo više, tako da je bilo treba do nje po velikanski množini slame. Izvedela je tudi, da je visoko nad pšenico seno, ki je polno, prepolno najslajših semen. Tudi za najbolj zapeljive besede svojih tovarišic se ni menila in je bila zadovoljna z najdrobnejšimi zrnji rži. Često, če tudi teh ni našla, je rajši tešila glad z listjem slaka, ki ga je bilo med slamo več ko preveč.

Toda navzlic tej opreznosti ji je zagrozila nova nevarnost... (Dalje.)

Jože Dular:

Škorci in grozdje.

*Trgatev se bliža in sonce še greje
vinógrade stare, kjer grozdje zori.
Zapazi gá škoréc, se malo posmeje
pa hitro k tovarišem svojim zleti.*

*Tam pravi, da videl je grozdje debelo,
ki bodo ga lahko še dolgo zobali.
To bode med njimi spet enkrat veselo,
do jagode zadnje ga bodo obrali.*

*Pa kmet jih opazi, kako žvrgolijo,
za glavo se prime, se spomni nečesa
in hitro privleče na dan ropotijo:
raztrgane cunje in kurja peresa.*

*Na sredi vinógrada nese strašilo,
na kole visoke zdaj perje obesi,
da bode se v zraku vse skupaj vrtelo,
ko veter jesenski bo vel med drevesi.*

*Ko videli škorci so črno postavo,
v strahu in grozi so vsi onemeli. —
Pustili so grozdje, vrtove, dobrovo
in v kraje neznane čez morje zleteli.*

O. pticah selivkah.

(Po Šk. Novinah.)

Ko začno pri nas pihati hladnejši jesenski vetrovi, takole konec avgusta in ves september, se pripravijo naše ptice selivke na dolgo pot v toplejše južne kraje. Kaj je temu vzrok? Gotovo vsi mislite, da je temu kriva njihova lahka pernata obleka, ki bi jih ne mogla várovati pred ostrim zimskim mrazom, ali pa pomanjkanje hrane v zimskih dneh, ker bi si takrat ne mogle poiskati v snegu in ledu zrnja, gosenic in črvičev. Toda motite se! To ni pravi vzrok, da se selijo na jug. Saj obenem s starimi pticami odlete tudi mlade, ki so šele to leto zagledale beli dan in še nič ne vedó o snegu in mrazu. Prav tako pa vse ptice selivke zapuste v toplih pomladanskih dneh bivališča doli na jugu, pa čeprav jim ni zmanjkalo živeža! Kaj torej?

Kakor nam ni razrešljiva uganka njihovega preseljevanja na jug in zopet k nam, tako je čudovito tudi to, kako najdejo pravo pot v takó oddaljene pokrajine. Saj ga jim nihčè ne pokaže! Ptice same od sebe leté preko hribov in dolin, preko rek in jezer, še celó preko morjá, dokler ne dospó na cilj. In glejte! Mlade ptice, ki niso še nikoli popótovale, prav tako najdejo pravo pot kot stare.

Pa je dalje čudovita tudi hitrost in višina njihovega popótovanja na jug in nazaj. Ta hitrost je vse kaj drugega kot njihova vsakdanja, ko letajo z veje na vejo. Čitajte nekaj primerov hitrosti pri preseljevanju, kot so jih ugotovili posamezniki pri dolgotrajnih opazovanjih!

O času, ki v njem prelete ptice selivke od nas do južnih pokrajin, vladajo prečesto popolnoma napačna mnenja. Tako pogosto slišite, da hitre lastovice, ki zapusté naše dežele ob sončnem vzhodu, že ob sončnem zahodu istega dne lové po ulicah v mestih Kairo in Tunis v severni Afriki raznovrsten mrčes! A temu še daleč ni tako!

Res je, da dosežejo nekateri ptiči pri preseljevanju prav izredno hitrost. Zlasti hité preko dežele, ki jim je sovražna. Ali — te izredne hitrosti ne vzdrže dolgo. Čim preleté nevarni kraj, sovražno deželo, že si privoščijo daljši počitek. In dalje zopet bolj počasi jadrajo, pot celó večkrat prekinejo, se tu ali tam naspé in nahranijo.

Povprečno se selijo ptiči s hitrostjo 11—12 m na sekundo ali 40, 50, 60 km na uro. Torej vozijo — kot naši brzi vlaki.

Ta števila nas lahko zapeljejo k misli, v kako kratkem času prelete ptiči od nas do svojih zimovališč na jugu. Toda praktična opazovanja so nam dala povsem drugačne podatke. V Evropi so nekega škorca zaznamovali z obročki na nogah. Pa je na potu proti jugu prišel v človeške roke. Ker so natančno vedeli za dan, ko je odpotoval, in ker so poznali pot, ki je po nji letel, ni biló težkó napraviti si pravo podobo o hitrosti njegovega popótovanja. Pokazalo se je, da je škorec pot, ki bi jo bil lehkó v hitrem letu napravil v desetih urah, meril polnih dvajset dni. Zamudil se je pač s spanjem, nabiranjem hrane in raznimi neprilikami. Kjer se mu je zdelo, se je ustavil in ni mislil na svojo veliko hitrost!

Iz enakih opazovanj sledi, da so ptiči včasih kar dolge mesece na potu, preden dospó na jug, kjer prezimijo. Morda jih slabo vreme žene hitro naprej, toplota in sonce pa jih zadržujeta?

Vidite, ptiči bi utegnili razviti pri svojem preseljevanju izredno hitrost, pa so prepametni, da bi brez potrebe in koristi hiteli. Ravnaajo se po znanem važnem reku: Hiti počasi! —

Pa s tem, če vemó nekaj več o hitrosti in času preseljevanja naših ptic, še dolgo nismo izčrpali vseh skrivnosti njihovega preseljevanja. Nihčè nam ne more povedati, zakaj se nekatere vrste ptic sploh ne selijo, ampak tudi prezimijo pri nas; zakaj se pri nekih vrstah ptic selijo le samice in mladiči, medtem ko samci ostanejo tu; zakaj nekatere odlete že konec avgusta, a druge šele v novembru. Nekoliko razumljiveje pa nam je, da krepkejši ptiči lete višje na sever — v Galicijo, a slabši ostanejo kar pri nas, bližje topli zimski domovini.

Ko pa pride pomlad, se zopet polagoma druga za drugo javljajo ptice selivke v naših krajih. Lastovica najde zopet svoje gnezdo pod gostoljubno streho, slavec pa v grmu, ki je v njem preteklo leto tako milo prepeval. Glejte zopet uganko: kaj ju je usposobilo, da je vsak našel svoje lansko gnezdo? In to v širni božji naravi!

Človeku ne kaže drugega kot občudovati božjo modrost, ki vodi čuda pri preseljevanju naših ptic.

Ivan Albreht:

Jutro.

<i>Tin tin — iz line zvonček me vabi: — Čuj, ne pozabi, da ti je sonce, ki te ogreva, mamico dobro, ki te odeva — Bogec dal v dar! Zraven očeta, bratov, sestic. zdravja, ki seva z mladih ti lic.</i>	<i>Tin tin — le vabi, zvonček, glasno, s tabo zahvalo pošiljam v nebo. Za vse dobrote, ki jih imam, sebe rad vsega Bogu v dar dam.</i>
	<i>Tin tin — na delo pojdem vesel, da bom spet drevi lahko zapel.</i>

T. Debeljak:

Izgubil sem jančka.

<i>Danes izgubil sem jančka — Cigančka.</i>	<i>priteče Ciganček? Mordà pa vse sláje pastir je kak peval, pa zbabel ga iz staje? ...</i>
<i>Zdaj ovčko sprašujem: »Kam dala si jančka?« —</i>	
<i>»Za sinčka ne veš? O, grda ti mama! Zdaj pojdi z menoj! ... Mordà pa za nama</i>	<i>O, blejaj, ovčica, le joči z menoj! Tak žalostna pesem je moja nocoj! ...«</i>

Jan Svensson, Mesto ob morju, Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, Zbirka mladinskih spisov 1935, 335 str., prevedel prof. dr. Joža Lovrenčič. — Pred nekaj tedni je izšla ta knjiga priljubljene mladinskega pisatelja — Nonnija. Knjiga, ki opisuje dogodivščine dvanajstletnega dečka, je razdeljena v dva dela: **Križem kražem po Kopenhagnu in V odprtem čolnu čez Oeresund na Švedsko.** Prvi del nam živahno popisuje lepoto danskega mesta ob morju, drugi pa Nonnijev izlet na Švedsko, poln robinzonskih epizod. Mali Nonni je odšel z islandskega otoka v svet. V življenje ga je vodil prelep nasvet njegove matere: »Če se potrudiš, da ostaneš vedno z Bogom prijatelj, potem ne boš nikdar ničesar pogrešal. Ker ti bo v vseh tvojih zadevah pomagal in kjerkoli boš, te bo nosil na svojih rokah.« Ker malček res ni pozabil na Boga, ga tudi Bog ni zapustil. Pisatelj nam v prvem delu v šegavem tonu popisuje življenje v Kopenhagnu, dogodivščine in nevarnosti, kako se deček uči olike na cesti, v hiši, pri jedi in predstavljanju, kako ravna s prijateljem Valdemarjem in sovražnikom Karlom, kako obvaruje pred tatvino Emila in ga pripravi na pravo pot, kako se uči raznih ved, varuje različnih slabih lastnosti in navad. Prvi del nam torej daje premnogo naukov, a kljub didaktiki je ta del poln

živega in veselega pripovedovanja in popisovanja. Vera in zaupanje v božje vodstvo in varstvo našega življenja, to je temelj vse zgodbe, to je »jedro mojega tedanjega verskega prepričanja,« pravi pisatelj sam in nadaljuje: »Trdno zapujoč v to mogočno vodstvo sem šel svež in vesel svoji prihodnosti nasproti, čeprav je bila zame še vedno skrivnostna.« Vsa ta vera, vsi ti nauki, vse te poučne misli pa so v prvem delu te odlične mladinske knjige tako lepo neprisiljeno prikazane, da povest res kar igraje vzgaja.

Umetniško boljši in epsko čistejši pa je drugi del. To je prava robinzonada, ki jo doživita mlada prijatelja na morju in švedski obali. Če bi bil morda ta ali oni s prvim delom zaradi malce dolgočasnega popisovanja severnega mesta manj zadovoljen, bo pa s popolnim užitkom čital drugi del.

Knjiga je med najboljšimi mladinskimi spisi, zato jo, dragi prijatelji, poiščite in prečitajte! Saj vprav vaša leta opisuje. Knjiga mora biti v vseh mladinskih knjižnicah in v vseh šolah, tako je lepa!

Prevod teče prav gladko in živo, le nekaj malega napak se je vrnilo v obširni tekst; pišemo rajši ob dvanajstih, ne ob 12. u r j.; sočustvoval, ne sočustvoval; je spoznal, ne je uvidel; štivo, ne čtivo i. p.

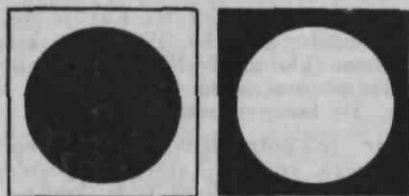
F. J.

Zanimivosti

Zapomni si! — Velik polž potrebuje devet dni, da napravi pot 1 km. — Na zemlji je okrog 25.000 zelišč, ki morejo služiti ljudem za hrano. — Dimnik, ki je visok 53 m, se lehkó pri močnem vetru nagne za 2 in pol dm, ne da bi se porušil. — Najstarejšo vas so našli učenjaki na Angleškem; bajé je stala vas že pred več kot 3000 leti. — Dobro rejen psiček gladije lehkó 4 do 6 tednov. — Najbolj razširjen jezik je kitajski, ker ga govori 400 milijonov ljudi. — Najstarejši človek na svetu je 118 letni Turek Ahmed Bali v Carigradu.

Naše oko nas vara. Gotovo ste že vsi, moji prijatelji, slišali tu ali tam kako besedo o optični (svetlobni) prevari. To je prevara našega očesa; oko nas vara, kot pravimo. Takih prevar srečamo v vsakdanjem življenju premnogo, ne da bi se jih mi sami zavedali. Če ta ali oni trdi, da je oko edino na svetu, ki se nanj zares lehkó zanesemo, mu mirno recite, da se zelo moti. — Če se nam n. pr. pravkar vzišla luna na obzorju vidi mno-

go večja od lune, ki plava pozneje po nebu visoko nad nami, potem so to razliko v velikosti povzročile samo naše oči, kajti mesec sam prav nič ne menja svoje prostornine. — Prav tako se nam vidi predmet, ki leži podolgoma pred nami,

1

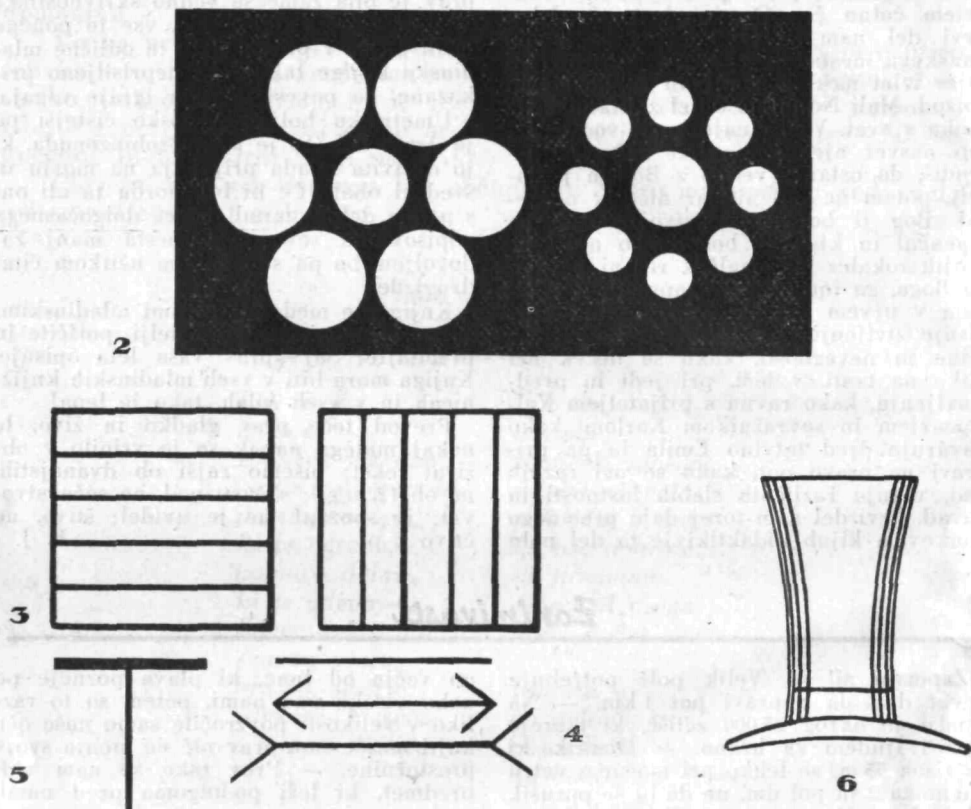
daljši od tistega, ki leži pošev, pa čeprav sta oba enake velikosti. Taki in enaki primeri so vidni tudi na slikah tu pred nami. Slika 1. kaže dva kroga, od katerih se nam svetlejši vidi večji od črnega. Pa sta vendar oba enako velika. Kdor ne verjame, naj ju premeri! — Prav

tako je pri 2. sliki. Oba izmed srednjih krogov imata enak premer. Prevaro povzročijo tu zunanji krogi, ki srednja dva obkrožajo. — In kaj mislite o obeh kvadratih v 3. sliki? Ali sta enaka? Prav gotovo bo vsak rekel, da je tisti, ki je povprek črtan, širši. Toda — premerite ju! — Tudi vse tri črte v 4. sliki so enake! — Pri 5. sliki se vidi pokončna tanjša črta daljša od povprečne, ki je debelejša, čeprav sta zopet obe enako

ton. Kajne, kolika dobrota in sreča za človeštvo bi bila, če bi bilo vse resnično, zdravo in dobro, kar se natisne!

Največ papirja izdelajo v Ameriki. Pravijo, da več ko 50% vseh papirnih potrebščin. V Evropi je v tem pogledu na prvem mestu Anglija, ki izdela 650.000 ton; za njo pride Nemčija (460.000 ton).

V tehničnem pogledu, če imamo pred očmi kakovost ali kvaliteto papirja, prednjači najbrž Nemčija, ki proizvaja naj-

dolgi! — In v sliki 6.: Kaj je večje: višina tegale klobuka ali širina krajev pri istem klobuku? Najprej ocenite s prostim očesom, nato pa zmerite z ravnilom. To boste presenečeni!

Papir je potrepljiv. Koliko lepega, tolažljivega, veselega, srečnega posreduje in donša papir ljudem! Toda, kdo ne ve, koliko hudega, umazanega, lažnivega, brezvernega in celó Bogu sovražnega spravijo ljudje na papir, ki postane tako največji pohujševalec, zapeljivec in zlobnež. Ali pa veste, koliko papirja pride vsako leto iz tvornic po vsem svetu? Nič manj ko 15 milijonov ton. (Ena tona je 1000 kg.) In od te velikanske množine se porabi samo za razne časopise 6 milijonov

finejše vrste. Toda to ni prva in najbistvenejša stvar, ampak to, kar na papir pride, kar se nanj tiska ali piše ali slika.

36 milijonskih mest je danes na naši zemlji. V njih prebiva 80 milijonov ljudi, t. j. toliko, kakor jih imata Francija in Italija skupaj. Nemčija je v vrsti milijonskih gnezdišč zastopana samo z dvema mestoma (Berlin in Hamburg). Vsa Avstralija premore komaj nekaj več prebivalcev kot Berlin in Hamburg, dasi ima tudi dve milijonski mesti. Obseg mest narašča osobito na Vzhodu; samo v pokrajinah mongolskega plemena naštejemo 13 mest z več ko milijon ljudi. Najmanj obljudena je Afrika, saj premore samo eno mesto, ki se šteje med milijonska, in sicer Kairo.

Iz svetovne vojne je znan zlasti general Vrangel, ki se je po razsulu mudil dalje časa v Beogradu. Mož je bil tudi hudo mušen. Rekli so mu »ata Vrangel«. Nekoč je povabil na obed več najodličnejših »novopečenih« kadetov (častniških namestnikov). Mladi junaki so prišli v najlepši opremi in dobro razpoloženi. Nemalo so se pa začudili, ko so videli, da bo obed »suh«. Še kupic niso imeli pred seboj. Pri obedu je imel »ata« nagovor, ali kakor pravijo napitnico. Med govorom namigne služabnikom, naj prinesejo kupice. Mladim častnikom je šlo na smeh, ker so pač mislili: »Zdaj ga pa bomo!« Strežniki so pač postavili pred vsakega gosta srebrno, znotraj pozlačeno kupo z monogramom (začetnimi črkami) vsakega posameznika, ki je prejel čašo v dar. Ko so bili vsi obdarovani, pravi Vrangel: »Zdaj pa na zdravje, mladi junaki! Naj vam tekne dobra kapljica« — zraven se je pa namuznil. — Pa so bili vsi tudi pri »suhem« obedu dobre volje.

Po pusti ziblje se vsekdar veliki črni dromedar. Zapazi kaktus v puščavi, ga brez usmiljenja zadavi...

Včasih zdrave so — bodice...

Kaktus sam stoji v puščavi, pa tako sam sebi pravi: »Brez bodic bilo bi bolje, pusta bi postala polje.«

Bodice ostre kar na mah popadejo v puščavski prah. Zdaj lepši kaktus je, pogledaj, in pa ponosen prek vseh mej!

Le majhen repček tam ostane, vse drugo dromedar pomane. In zopet vidiš del resnice: da včasih zdrave so — bodice.

»Noter hočem!« Gospodična učiteljica neke osnovne šole je dobila proti večeru nenaden obisk. Pred šolsko sobo se pojavi mati malega učenca s kladivom v roki. Učiteljica se prestraši. Ko mater vpraša, kaj bi rada, odgovori: »Noter hočem!« Kaj storiti? Ali naj kliče na pomoč? Že se ni marala nič razgovarjati, ampak je venomer ponavljala svojo zahtevo. Ni se zmenila niti za pojasnjevanje gospodične, ki je zagotavljala, da njenemu sinkotu ni nikoli nič žalega ne rekla ne prizadejala. Ko je gospodična še vedno stala pri vhodu, se v naglici prerine v učilnico in skoči h klopi, kjer je navadno sedel njen sinko. S kladivom začne biti in tolči po sedežu. Gospodična misli, da ima noro žensko pred seboj, in hiti, da bi poklicala pomoč. Toda v tem je žena že opravila. Polna zadovoljstva se smehljaje prikaže zopet na vratih in zakliče: »Tako! Zdaj sem pa zabila oni salamenski žebelj, ki je na njem moj sinko vsak dan hlače raztrgal.«

